

▷ SZÖVEG: MATILDA KLINKHART—GIGLER DÓRA—PATKÓ LÁSZLÓ

FARKAS NÉLKÜL NINCS MESE? ÉRTEKES ORDAS

A farkasok utóbbi időben megnövekedett európai állományát 10-12 ezer egyedre becsülik. Annak ellenére, hogy e ragadozó a II. világháború előtt kontinensünk legtöbb részén a kihálás szélére sodródott, az elmúlt évtizedekben gyors visszatelepedésük kezdődött szinte mindenütt, ahol korábbi természetes előfordulásuk feledésbe merült. Bár e tájakat az ember mára határozottan átalakította, a környezettudatosság, a csülkösvadfajok – például a szarvas, őz és vaddisznó – létszámnövekedése, valamint a farkasok törvény általi védelme gyors terjeszkedéséhez vezettek. Az alkalmas élőhelyeknek azonban van egy közös jellemzője: a visszatelepülő farkasok továbbra is ellenérzéseket keltenek a helyi közösségben

VADÁSZIK A FALKA

A CSÜLKŐSVADFAJOK ELSŐDLEGES FONTOSSÁGÚ PRÉDÁK NAGYRAGADOZÓINK SZÁMÁRA. HAZÁNKBAN TÁPLÁLÉKSZÜKSÉGLETÜK JELENTŐS RÉSZÉT A VADDISZNÓ, MUFLON, SZARVAS ÉS ŐZ FEDEZI. MAGYARORSZÁGON A BÜKKBEN, AZ AGGTELEKI-KARSZTON ÉS A TOKAJI-HEGYSÉGBEN FIGYELTEK MEG SZAPORODÓ FARKASÁLLOMÁNYT

FÖLDGÖMB VILÁGLÁTÓ A TREND FM-EN
CSÜTÖRTÖNKÉNT 16.35-KOR.
A RÁDIÓBAN VENDÉGÜNK A TÉMÁRÓL:
PATKÓ LÁSZLÓ

TREND FM 94.2
Gazdaság és Kultúra

KORÁBBI MŰSORAINK MEGHALLGATHATÓK:
WWW.TRENDFM.HU

A farkasoknak nagy méretű prédaállatokra (pl. szarvas, őz, vaddisznó) és kiterjedt (80–150 km²) élőhelyekre van szükségük, amely konfliktusforrást jelent a háziállataikért aggódó gazdálkodókkal, ráadásul versenyhelyzetet teremt a vadgazdálkodás résztvevőivel. A például Észak-Amerikában húzódo, óriási, védett területekhez képest az ember uralta európai táj feldarabolódott tájegységekből áll, ahol a nagyragadozók együtt élnek az emberrel. És mint minden együttélésnek, ennek is vannak árnyoldalai, de persze igen erős pozitívumai is. Ám a farkasok esetében az értékek valahogy rejtve maradnak a nagyközönség számára...

Nyilvánvaló, hogy a farkasok jelenléte költségekkel jár: itt leginkább a haszonállatok elragadására kell gondolnunk, s ez könnyen értelmezhető, hiszen pénzben kifejezhető kárként jelenik meg. Ezzel szemben az értékoldalt sokkal nehezebb kézzelfoghatóan meghatározni.

Ahhoz, hogy a farkasokhoz való viszonyunk megváltozzon, a róluk alkotott, sokszor ellenőrizhetetlen véleményeket és teóriákat felül kell írnia a tények széles körű ismeretének. Az évszázados, népmesei negatív képet el kellene felejteni! – annak ellenére, hogy ma is mégoly csábító például a média számára...

HASZONÁLLAT-LESEN

A FARKASOK ÉS EGYÉB NAGYRAGADOZÓK HASZONÁLLATOKAT IS ELEJTHETNEK. A MEGFELELŐ VÉDEKEZÉSI MÓDSZEREK (PL. VILLANYPÁSZTOROK, ZÁRT ÉJSZAKÁZÓHELYEK, NAGY TESTŰ ÓRKUTYÁK) JÓ HATÉKONYSÁGGAL TUDJÁK MÉRSEKELNI A RAGADOZÓK KÁROKOZÁSÁT

Ahhoz, hogy a farkasokhoz való viszonyunk megváltozzon, a róluk alkotott, sokszor ellenőrizhetetlen véleményeket és teóriákat felül kell írnia a tények széles körű ismeretének.

KÓBORLÓ RAGADOZÓK

A NAGYRAGADOZÓKAT AZ ÉLŐHELYVESZTÉS ÉS ÉLETTERÜK FELDARABOLÓDÁSA SOK HELYÜTT VESZÉLYEZTETI. A HAZAI NAGYRAGADOZÓ-ÁLLOMÁNYOK SZOROS ÖSSZEKÖTTETÉSBE ÁLLNAK A SZLOVÁKIAIVAL. AZ ÉSZAKI-KÖZÉPHEGYSÉGBEN ELŐ MEDVÉK, HIÚZOK ÉS FARKASOK FOLYAMATOS JELENLÉTE AZON IS MŰLIK, HOGY KAPCSOLATUK HOSSZÚ TÁVON IS MEGMARAD-E

A Yellowstone Nemzeti Park farkasnéző túrái például évente nagyságrendileg 10 milliárd forintnyi bevételt termelnek!

A „LÉTEZÉS” MINT ÉRTÉK

E karizmatikus faj pusztája jelenléte természetvédelmi értéként kezelhető. Rengeteg ember tiszteli a farkasokat, jelenlétük sokaknak nemzeti büszkeségre ad okot. A nagyragadozókat termékek márkajelzésként is használják, de a jól kezelt élőhelyek jelzői is lehetnek – különösen napjainkban, amikor a Föld biológiai sokféleségének csökkenése komoly és megosztó téma, a farkas jelenléte meghatározó természeti és történelmi örökséget képvisel.

A TURIZMUS FELLENDÍTÉSE

A farkasok – hasonlóan a többi emblemikus nagyragadozóhoz – mérhető turisztikai értéket jelentenek. A Yellowstone Nemzeti Park farkasnéző túrái például évente nagyságrendileg 10 milliárd forintnyi bevételt termelnek! Bár egy európai farkasokra specializálódott, hasonló forgatókönyv szerint zajló túra a kontinens beépítettsége miatt nehézkes lehet, de mindenképpen érdemes itteni változatokon gondolkodni, hiszen közvetlen bevételi forrást is jelenthet a helyi lakosság számára. Ezzel pedig maga a faj is fokozott értékűvé válik a szemükben.

PÁRBAN SZÉP AZ ÉLET

A FARKAS MONOGÁM FAJ, A FALKÁBAN ÉLŐ DOMINÁNS PÁR SZAPORODIK, A FIATALOK FELNEVELÉSÉBEN PEDIG A CSAPAT TÖBBI TAGJA IS SEGÍTSÉGET NYÚJT. A KOTORÉKOT ELHAGYVA A KÖLYKÖK AZ ÚN. „RANDEVŐHELYEKEN” KEZDENEK SZOCIALIZÁLÓDNI A TÖBBI FARKASSAL, MAJD 4-5 HÓNAPOS KORBAN MÁR A KÖZÖS VADÁSZATBA IS BEKAPCSOLÓDhatnak

A BIODIVERZITÁS NÖVELÉSE

A ragadozók zsákmányszerzésükkel közvetlen hatással vannak a prédák csoportjaira, ezáltal pedig az alattuk elhelyezkedő táplálkozási szintekre. A szarvasfélék állománysűrűségének csökkentésével hozzájárulhatnak a növényzet megújulásához és a táplálkozási lánc háttérben zajló folyamatokhoz.

A SZARVASFÉLÉK VISELKEDÉSE

Természetes ellenség hiányában a szarvasok élettere mára olyan területekre is áthelyeződik, ahol korábban kockázatos volt a táplálkozás. A be nem látható, menekülésre alkalmatlan vagy zajos területen (pl. patakparton), ahol a ragadozó

Míg a vadászok hajlamosak az értékeesebb egyedek elejtésére, addig a farkasok választása általában a sérülékeny egyedekre esik, ami egészségesebb korszerkezetű szarvasállományt tart fenn.

közeledtét csak későn veszik észre, a szarvasok kevesebb időt töltenek és kevesebbet táplálkoznak, a növényzet pedig könnyebben megújulhat. Így a szarvasok „térképén” lesznek kockázatosabb „félelmi” zónák és kevésbé veszélyes területek.

Bár a ragadozó szerepét a vadászó ember részben betöltheti, ám ragadozók hiányában a szarvaspopulációk nagysága egész Európában folyamatosan növekszik.

És míg a vadászok hajlamosak az értékeesebb egyedek (pl. trófeás példányok) elejtésére, addig a farkasok választása általában a sérülékeny (gyenge, beteg, fiatal) egyedekre esik, ami egészségesebb korszerkezetű szarvasállományt tart fenn.

TÉLI NYOMOLVASÁS

A FARKASOK ÉS MÁS NAGYRAGADOZÓK JELENLÉTÉNEK KIMUTATÁSÁRA KIEMELKEDŐEN FONTOS A TÉLI IDŐSZAK. ILYENKOR A LÁBNYOMOK SOKÁIG LÁTHATÓK MARADNAK ÉS A HÓBAN KÖNNYEN AZONOSÍTHATÓK. A DNS-MINTA ALAPJÁUL SZOLGÁLÓ ŪRÜLEKET, VIZELETET VAGY VÉRMENTÁKAT PEDIG A HIDEG JÓL KONZERVÁLJA

NÖVÉNYTÁRSULÁSOK MEGÚJULÁSA

A farkasok nyomása miatt csökken a szarvasfélék egyedszáma, ez pedig lehetővé teszi a fiatal növényzet természetes burjánzását a korábban szétlegelt helyszíneken. A természetesebb növényzet újjáéledése új élőhelyeket teremt, így egyrészt természetes rovar-, madár- és emlősközösségek, hosszú távon pedig keményfás társulások jelennek meg – ezekből pedig még az ember is gazdagodhat.

IDEGENHONOS FAJOK VISSZASZORÍTÁSA

Azt ugyan még nem tudjuk, hogy mennyire képesek a farkasok befolyásolni az őzönfajok európai terjedését, ám távoli példákat már ismerünk. Ausztráliában például a csúcsragadozó szerepét betöltő dingók hatékonyan korlátozzák a betelepített vörös rókkák elterjedését, így hozzájárulnak az őshonos, kis méretű emlősök állománynövekedéséhez.

A „TAKARÍTÓK” MEGJELENÉSE

A dögevők „támogatása” révén a nagyragadozók komoly hatással vannak az anyagkörforgásra is. A farkasok nem mindig fogyasztják el maradéktalanul az áldozatukat, és néha magára hagyják a tetemet, hogy ezzel is csökkentsék a megvédésével járó energiabefektetést és kockázatot. A maradékot különböző állatcsoportok (pl. dögbogarak, sasok, rókák, sakálók), illetve olyan lebontószervezetek dolgozzák fel, mint a baktériumok vagy a gombák. Ezek szervesen anyaggá alakítják át a táplálékukat, amely ebben a formában már a talajt gazdagítja, így pedig bezárja a természetes táplálékkörforgást. E folyamatok mind hozzájárulnak a jól működő ökoszisztémák fenntartásához.

MONTE HUMMEL, WWF-CANADA

KUTYA VAGY FARKAS?
SZAPORODÁSRA KÉPESEK EGYMÁSSAL,
ÍGY LÁBNYOMUK IS KÖNNYEN
ÖSSZEKEVERHETŐ

A farkasok nem mindig fogyasztják el maradéktalanul az áldozatukat, és néha magára hagyják a tetemet, hogy ezzel is csökkentsék a megvédésével járó energiabefektetést és kockázatot.

OLA JENNERSEN, WWF-SWEDEN

WILD WONDERS OF EUROPE, SERGEY GORSHKOV, WWF

VAN REMÉNY...

A FARKASOK ÉS MÁS NAGYRAGADOZÓK EURÓPAI ÁLLOMÁNYAI AZ UTÓBBI ÉVEKBEN NÖVEKEDÉSNEK INDULTAK. AZ EGYÜTTÉLÉSNEK SZAKMAI KONSZENZUSOKON KELL ALAPULNI. A POPULÁCIÓK FENNTARTÁSA LEGALÁBB ANNYIRA TÁRSADALMI ÉS GAZDASÁGI KÉRDÉS, MINT AMENNYIRE TERMÉSZETVÉDELMI ÉRDEK: „CSAK A HEGYEK LÉTEZNEK MÁR OLY RÉGÓTA, HOGY ELFOGULATLANUL HALLGASSÁK A FARKAS ÜVÖLTÉSÉT” (ALDO LEOPOLD)

◀ EGYÜTTMŰKÖDÉS A JÖVŐÉRT

A HATÁROKON ÁTNYULÓ ÁLLOMÁNYOK FENNTARTÁSA CSAK KÖZÖS ERŐFESZÍTÉSSEL ÉRHETŐ EL. A WWF MAGYARORSZÁG 2017 VÉGÉN INDULT EURO LARGE CARNIVORES LIFE PROJEKTJÉNEK ELSŐDLEGES CÉLJA, HOGY ELŐSEGÍTSE A KÜLÖNBÖZŐ ÉRDEKCSOPORTOK – ÁLLATTARTÓK, VADÁSZOK, TERMÉSZETVÉDELMI SZAKEMBEREK, TERMÉSZETJÁRÓK ÉS DÖNTÉSHOZÓK – KÖZTI KOMMUNIKÁCIÓT ÉS KÖZÖS MUNKÁT

FERTŐZÉSEK KORDÁBAN TARTÁSA

A farkasok gyakran vadásznak beteg állatokra, amellyel egyrészt mérséklük a fertőzések lehetőségét a prédacsoportokban, ám közvetve a háziállatok fajok betegségeinek terjedését is csökkentik. Így tehát az állattartás is nyerhet a farkas jelenlétével, hiszen a vad patások fogyasztásával csökkenhet a fertőző betegségek átadásának lehetősége is. 2016-ban kanadai kutatók egy erős farkaspopuláció fenntartása mellett érveltek, hiszen így prédáik kevésbé tudják megfertőzni szarvasmarha-tuberkulózissal a háziállatokat. A 90-es években szlovák kutatók megfigyelték, hogy a jelentősebb farkaslétszámmal bíró területeken alacsonyabb a sertéspestissel fertőzött vaddisznók száma, mint a ragadozómentes élőhelyeken. A beteg állatok elejtése tehát fenntarthatóbb mezőgazdasághoz és végső soron egészségesebb emberi közösségekhez is vezethet.

UTÓSZÓ

A ragadozók kezelése tudományos és társadalmi-politikai jellegű kihívás is. Újbóli, hazai megjelenésük nem mentes az ellenérzésektől, ám a megoldás kézenfekvőnek tűnik. Minimalizálni kell a közvetlen ember–ragadozó-konfliktust és maximalizálni az együttélés elfogadottságát – elsősorban a közvetlenül érintett gazdálkodók körében. A korábban kihalás szélére jutott farkasok európai visszatérése természeti örökségünk, amely közös fellépést és közmegegyezést követel a fenntartható létezés érdekében.

GIGLER DÓRA
A LISSZABONI EGYETEM VÉGZŐS
KONZERVÁCIÓBIOLÓGIA SZAKOS
HALLGATÓJA, A BÜKKI FARKASOK
VISELKEDÉSÉT VIZSGÁLJA

PATKÓ LÁSZLÓ
A WWF MAGYARORSZÁG
ALAPÍTVÁNY
NAGYRAGADOZÓPROGRAM-
VEZETŐJE